

Systematisk HMS-arbeid - virkemiddel for et bedre arbeidsliv?

Fafo-frokost
26. jan 2010

Rolf K. Andersen (Fafo), Mona Bråten (Fafo)

Hovedproblemstillinger for prosjektet

Arbeidstilsynet

- I hvilken grad gjennomfører virksomhetene et systematisk HMS-arbeid i praksis?
- Fører etablerte rutiner til faktiske forbedringer og tiltak i virksomhetene?
- Er det sammenheng mellom intensjonene bak innføringen av internkontrollforskriften og det faktiske arbeidet og forståelsen av dette i virksomhetene?

Petroleumstilsynet

- Hvilken betydning har utviklingen av regelverk hatt for HMS-arbeidet?
- Hvilken betydning har påseplikten hatt for HMS-arbeidet?
- Hvilken betydning har tilsynsmyndighetenes rolle hatt for HMS-arbeidet?

Datagrunnlag

Survey

- Breddeundersøkelse blant virksomhet med 5+ ansatte (N=1348)
- Kontrollgruppe blant små virksomheter med 1-4 ansatte (N=200)
- Virksomheter som har hatt tilsyn fra arbeidstilsynet (N=500)

Case

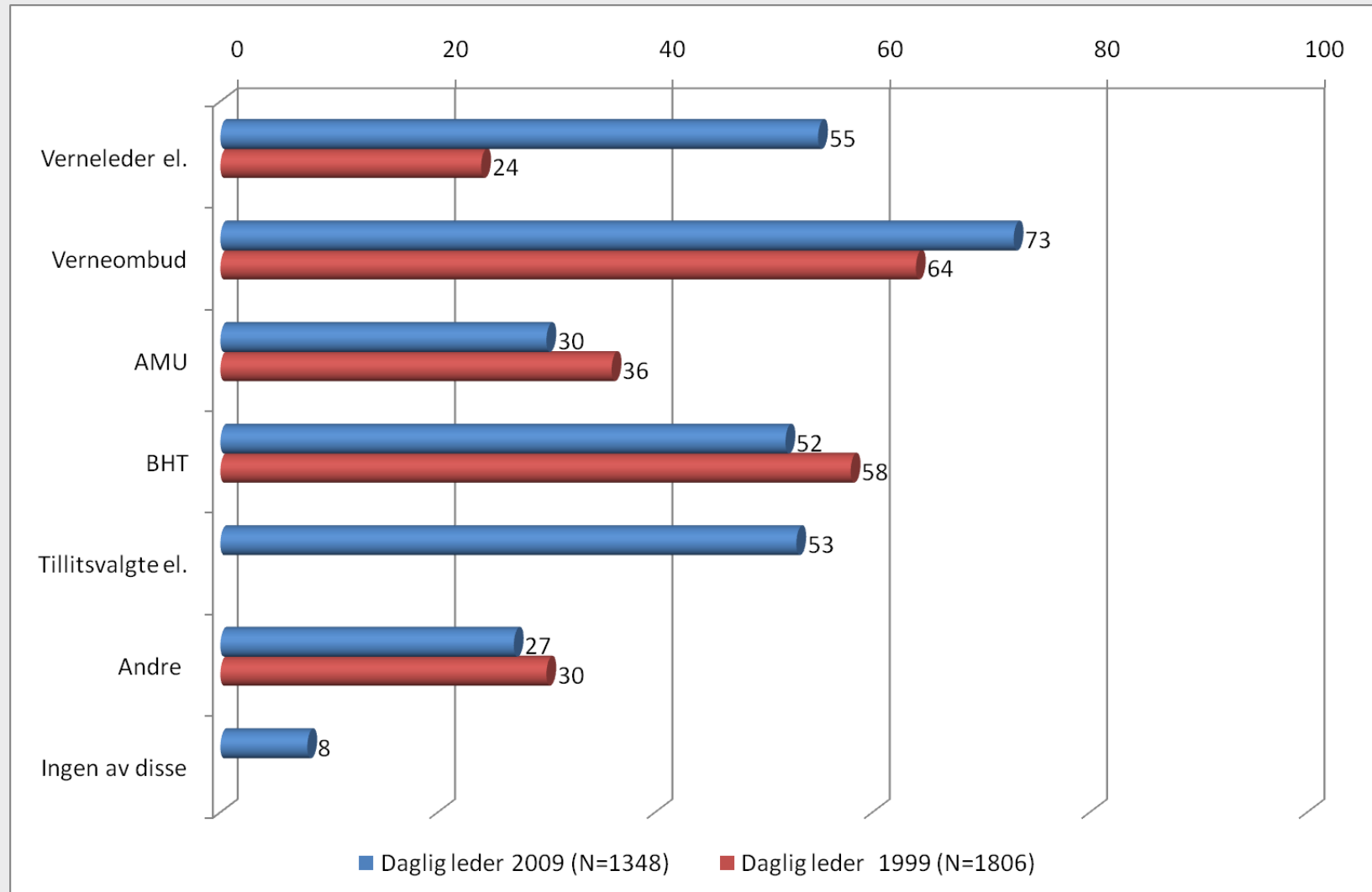
- 6 virksomheter innenfor Arbeidstilsynets myndighetsområde
- 3 virksomheter innenfor Petroleumsstilsynets myndighetsområde
 - Kvalitative intervjuer med nøkkelinformanter

Dagens tekst

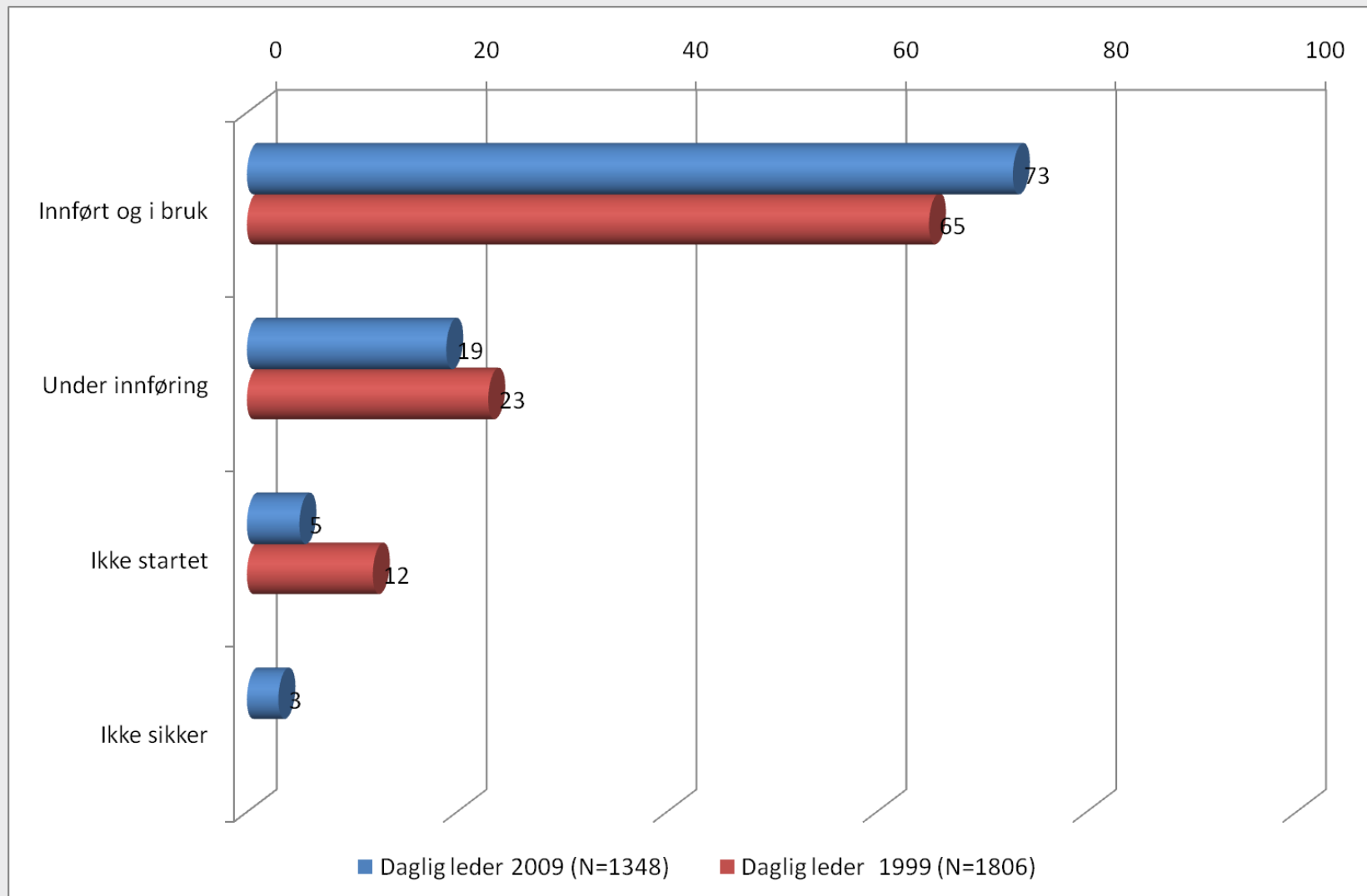
- Status for det systematiske HMS-arbeidet
- Systematisk HMS-arbeid i praksis
- Arbeidstilsynets rolle
- Avslutning - utfordringer

Status for det systematiske HMS-arbeidet

Andel som har ulike HMS-ressurser i virksomhetene 1999-2009

Hvor langt har virksomhetene kommet med innføring av et systematisk HMS-arbeid 1999-2009

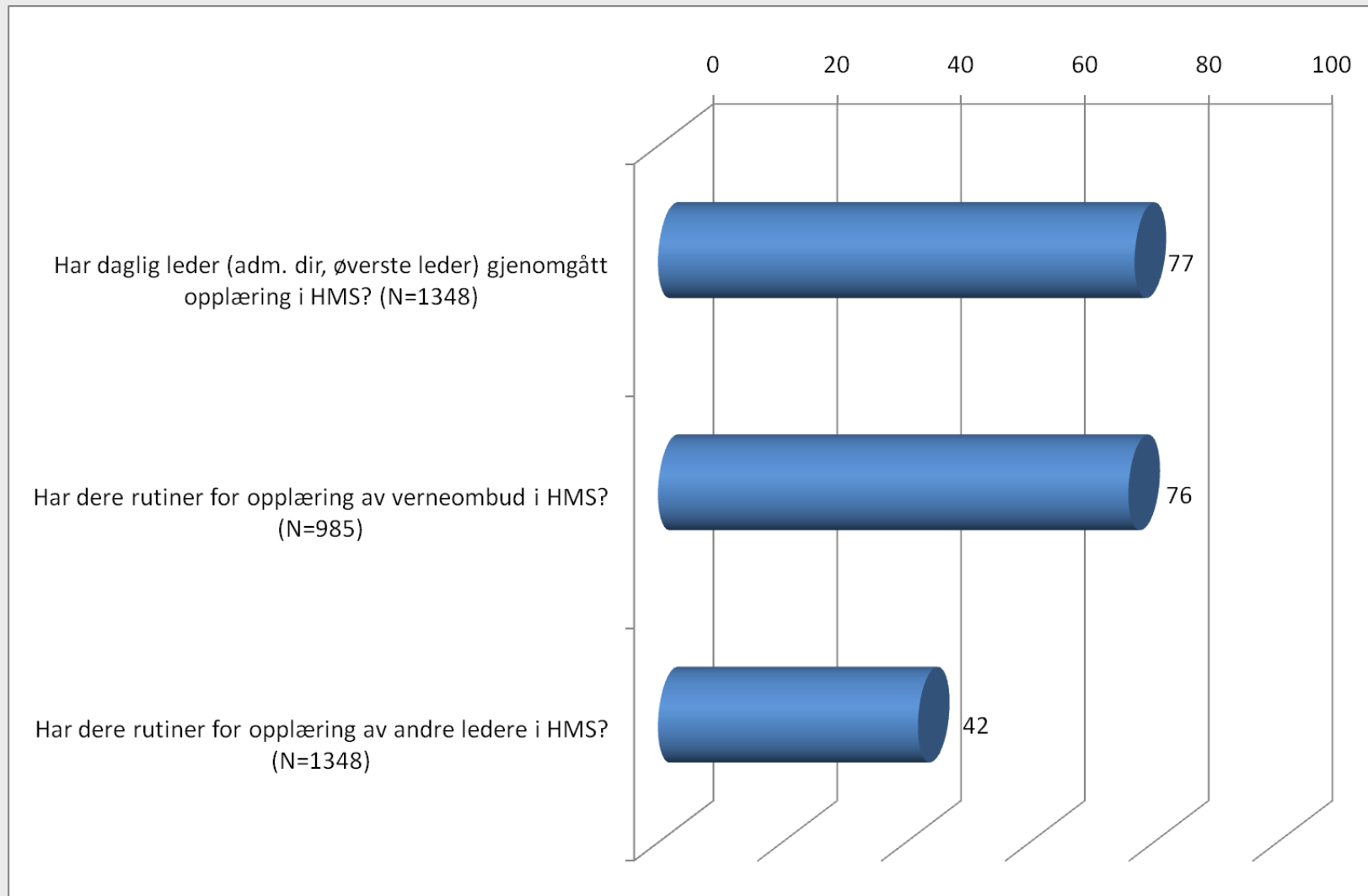
Holdninger til HMS-arbeid

- Et flertall av lederne mener HMS-arbeidet er krevende på grunn av dokumentasjon og papirarbeid, og at det er vanskelig å finne frem til lover og regler
 - 70 er helt eller delvis enig i at HMS er for mye papirarbeid, og at kravet til dokumentasjon er for høyt
 - Ca halvparten er helt eller delvis enige i at det er vanskelig å finne ut hvilke lover og forskrifter som gjelder

MEN

- De mener i stor grad at HMS gir gode effekter på
 - Reduksjon i ulykker
 - Lavere sykefravær
 - Økt økonomisk gevinst

Opplæring i HMS av daglig leder, verneombud og andre ledere

Hvor langt har virksomhetene kommet med innføring av et systematisk HMS-arbeid 1999-2009

- Intensjonen i forskriften er styrende for virksomhetenes HMS-arbeid
- Arbeidstakerne er usikre på om et systematisk HMS-arbeid er innført og i bruk
 - HMS – 2007 blant arbeidstakere 27 prosent svarer "vet ikke" kun 3 prosent av lederne svarer det samme i 2009
- Internkontroll er integrert i virksomhetenes personalpolitikk, IA-arbeidet og øvrige styringssystemer

Systematisk HMS-arbeid i praksis

Det systematiske HMS-arbeidet i praksis

- 70 prosent har formulert målsettinger for HMS-arbeidet
- 73 prosent har gjennomført HMS-kartlegginger
- 71 prosent har utarbeidet en handlingsplan for HMS-arbeidet
- 85 prosent har utarbeidet og dokumentert skriftlig HMS-plan

- Positiv utvikling sammenliknet med 1999 (Sintef), men fortsatt et forbedringspotensial
- Bare halvparten oppfyller samtlige av disse fire kravene i IK-forskriften
- 25 prosent gjennomfører bare i liten grad HMS-aktiviteter
 - Dvs gjennomfører 0, 1 eller 2 av disse aktivitetene som IK-forskriften krever

Casene viser stor variasjonsbredde i dokumentert og praktisert HMS-arbeid

Bygg

Nærings-
middel

Hjemme-
tjeneste

V.G.S.

Konsulent

Vare-
handel

Casene viser stor variasjonsbredde i dokumentert og praktisert HMS-arbeid

Dokumentert

Bygg

Nærings-
middel

Hjemme-
tjeneste

V.G.S.

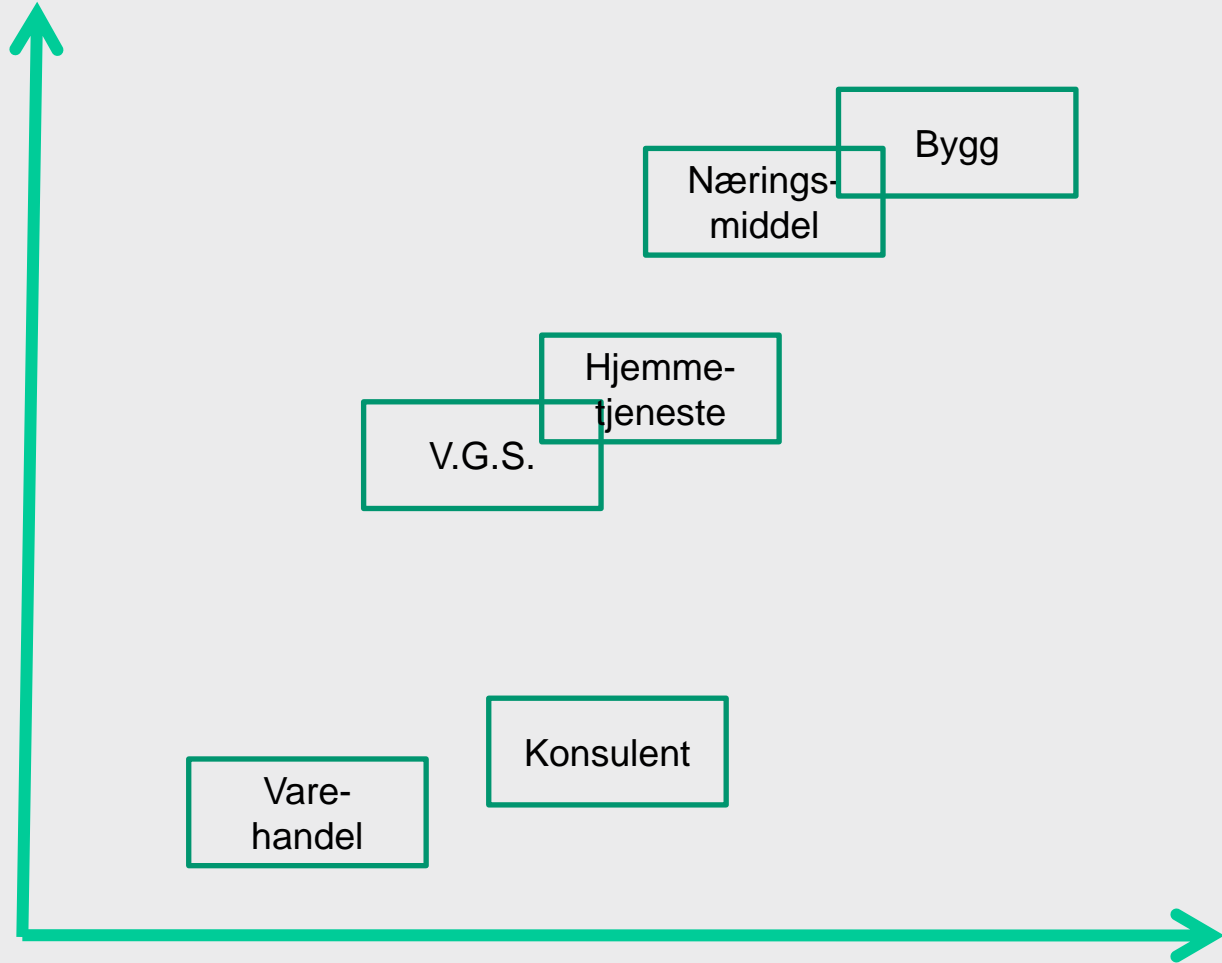
Konsulent

Vare-
handel

Praksis

Casene viser stor variasjonsbredde i dokumentert og praktisert HMS-arbeid

Dokumentert

Praksis

Hva er effektene av et systematisk HMS-arbeid?

- Case-studiene viser at både i de landbaserte og petroleumsbaserte virksomhetene er det bred enighet om at systematisk innsats fører til en bedre HMS-tilstand
 - Landbasert: Få har etablert objektive mål for HMS-arbeidet
 - Petroleumsbasert: Stor vekt på objektive mål for HMS-arbeidet
- Stor vekt på sikkerhet og skadeforebyggende arbeid, mindre vekt på helseforebyggende arbeid
- Generelt større oppmerksomhet rettet mot fysiske enn psykososiale og organisatoriske arbeidsmiljøutfordringer

Partssamarbeid om HMS i virksomhetene?

- Drøyt 70 prosent av virksomhetene har verneombud.
 - Andelen øker med antall ansatte
- 30 prosent av virksomhetene har AMU.
 - Andelen øker med antall ansatte
- **Men;** langt fra alle som er pålagt å ha verneombud og AMU har faktisk disse ordningene
- **Så;** fortsatt er det en del å gå på når det gjelder etablering av et formelt verneapparat i virksomhetene
- Det partsbaserte verneapparatet spiller en aktiv rolle og har en positiv effekt på HMS-arbeidet:
 - De som har etablert et partsbasert verneapparat bruker dette aktivt!
 - Det partsbaserte verneapparatet er et viktig bidrag til et bedre HMS-arbeid!

Arbeidstilsynets rolle

Gir tilsyn i seg selv en bedring av HMS-tilstanden?

- Lederne mener at tilsynet i seg selv har hatt en viss effekt på HMS-tilstanden
 - 21 prosent stor grad, 45 prosent i noen grad
 - 31 prosent i liten grad eller ingen betydning
- Virksomheter som har fått pålegg fra Arbeidstilsynet mener at pålegget har hatt en moderat effekt på HMS-tilstanden
 - 2 av 3 fikk pålegg
 - Av disse fikk halvparten pålegg om forbedringer av HMS-arbeidet og halvparten fikk pålegg om å rette opp spesifikke feil eller mangler
- Blant tilsynsbedriftene er det et flertall som mener tilsynet både hadde en veilednings- og en kontrollfunksjon
 - Case-virksomhetene: flere etterspør mer veiledning fra Arbeidstilsynet i konkrete saker

Avslutning - utfordringer

Avslutning - utfordringer

- Bør virksomheter med mindre enn 10 ansatte kunne avtale seg vekk fra verneombudsordningen?
- Minimumsopplæring for ledere bør vurderes
- De ansatte bør bli bedre involvert og informert om det systematiske HMS-arbeidet
- Kortsiktighet og langsiktighet i HMS-arbeidet
 - Sikkerhet vs helse
 - Behov for større trykk på det langsiktige helsearbeidet?

Systematisk HMS-arbeid - virkemiddel for et bedre arbeidsliv?

Fafo-frokost
26. jan 2010

Rolf K. Andersen (Fafo), Mona Bråten (Fafo)